

XI

Nem akartak szünni Zsuzsika ágyékában a nyillalások. Pedig már előbb kezdte jobbacskán érezni magát, s a vérzése is elállt. Dolgoztatott is, tett-vett a házban s künn az olvadó hó levétől sáros udvaron.

Tegnap, hogy elfogyott a tűzre való aprított fa, Szabóné hiába lépett ki az ajtó elé s kiáltozta az urát...

Péter erősen ingerlékeny hangulatban volt az utóbbi hetekben. Mogorva lett. Szinte föllélegzett a család, amikor végre befogta a lovakat, s elhajtott a bortermő vidékre, hogy a közélgő húshagyón a pirosra sült, omlós belű pánkót borral lehessen lenyomtatni.

Miután hiába szölongatta az urát, az öregasszony már-már kénytelen volt tudomásul venni, hogy Szabó Pista bá ez alkalommal is eltűnt otthonról. Olyan ember volt, a maga olthatatlan nyugtalanságával, hogy harmad-negyedmagával mindig kavargatott valamit a közélet ügyében. Fáradhatatlanul tapodott, s léptei nyomán, mintha elátkozták volna, mindannyiszor háborúság, viszálykodás lobbant.

Most is, hogy Máthé, Costin, Kuri s még mások erősen kardoskodtak az úgynevezett „szabadgazdálkodás” mellett, Szabó Pista bá rendületlenül verbuválta az ellen-tábor.

– Mindenki csinálhasson a földjével, amit akar, veszen belé olyan magot, amilyent a kedve diktál – érvelt Máthé, s bólogatott neki a két nagy fejű cimborá. – A föld az övé, abból nem parancsol a gazdának senki! – lobogtatták a szabadgazdálkodás zászlaját.

Csak természetes, hogy Szabó és társai – s ő k voltak a nagyobb csoport – épp az ellenkezőjét hangoztatták:

– Mit? Tán rablógazdálkodást folytasson a falu? A szabadgazdálkodás azt jelenti, hogy bárki átsétálhat a földemen, ösvényt taposhat a kukoricatábla kellős közepén. Olyan isten nincs! Ilyen rablógazdálkodás nem kell! Legyen csak meg a hármas határ!

Szabóék érvelése felé hajlott a falu. Már persze azok, akiknek volt egy-két darab földjük vagy több is a határban. Máthéekat újabb kudarc fenyegette...

Szabóné egyre kiáltozta az ura nevét. Hiába! Nem maradt más hátra, minthogy odaszóljon a menyének:

– Zsuzsika lelkem, ennek a vénembernek hült helye maradt. Ismét a falu közt kóricál, ahelyett, hogy tenné le már az ülepét itthon egy kicsit. Próbáld meg magad azt a fahasogatást, tüzet kell gyújtani, vacsorát odakészíteni.

A menyecske aztán kétrét görnyedve, minden izmát megfeszítve csattogtatta a fejszét a kemény tuskón. Hamarosan kipirult az arca. Erősen kifárasztotta magát, s estére újra kigyúlt a láza, lángolt a teste, görcsök szagatták. S rémülten vette észre, hogy combján valami langyosság szivárog végig.

Maga alá nézett, s elszörnyedve látta, hogy vércseppek hullanak a szoknyája alól a földre. Szabóné vizes ronggyal törülgette utána az árulkodó nyomokat.

Hívták azonnal a bábaasszonyt. De az csak a fejét csóválta, s azzal vigasztalta a megszeppent anyóst és a könyörgő szemű menyecskét, hogy: „Sebaj, majd elmúlik, de ágyba feküdni nem szabad, mert a testnek szokni kell a mozgáshoz, az a legrosszabb, ha valaki elereszti magát s átadja testét a betegségnek.”

Értette Zsuzsika, hogy miféle félelem bujkál a bába szavai mögött, s maga is egyetértett vele. Hátha Mátyás, sokféle dolga és sürgés-forgása közepette, mégis észreveszi, hogy mi történt a sógorasszonyával. Akkor mi lesz? Félelme néha már rettegéssé fajult. Ettől növekedett a forrósága. Ajkáról apró nyögések rebbentek fel, szenvedett nagy önuralommal, s méltatlankodása olykor keserű kifakadásokra ragadta. Esküdzött, hogy soha többet nem fekszik az ura mellé, neki az életben több férfi nem kell, még ha színaranyból volna is.

Mányi nén törökbúzáat fejtett. Erősen belegabalyodott a gondolataiba, s élete sok gondja-baja hurokként csavarodott a nyaka köré. Elfacsarodó szívvel hallgatta a menyenyegődözését, fáradt panaszkodását, s ő is Mátyástól rejtett. Azt mondta:

– Ismét haza kéne menned néhány napra édesanyádhoz, édes gyermekem. – A kukorica csuszája tüzesre marta a tenyerét, de csak fejtette kitartóan. Így télvégi délutánonként, amikor már a fonás-szövésbe is beleun az ember, nem marad egyéb hasznos tevékenység a magaszzerű idős falusi asszonynak.

– Mindjárt hazaállít Mátyás, aztán megkérdezi, hogy miért kornyadozol, mi bajod. Hazudni hiába próbálnánk neki. Orvos, hát egybe meglátja, mi történt. Aztán tudod, hogy a törvény is erős szigorral tiltja. Valahogy végy erőt magadon, s én is elkísérlek, menjünk haza édesanyádhoz...

Valaki kopogtatás nélkül nyitott be az ajtón. Mányi nén összerezett, és hátranézett. Avas szag, nehéz bűz töltötte be pillanat alatt a pitvart. Előbb csak egy fonott kosarat lehetett látni, majd utána a piros szoknyát, mely ezernyi ráncba hullott alá a cigányasszony derekáról, s a színes keszkenőt, amely mögül két fekete szem lesett ki szomorúan.

Ejnye, hogy neki nincs egy perc nyugta se ezektől a hitvány vendégektől! Ezt is már kétszer elzavarta a meszelőivel.

Ki nem dobhatja. Pedig a házat olyan szaggal töltik meg, hogy ugyancsak szellőztethet utánuk az ember.

A cigányné bátortalan volt, szerényebben viselkedett, mint múltkor. Mányi nén, ahogy rápillantott, sokáig nem bírta elvenni tekintetét a nagy, bánatos fekete szemekről.

– Nem kérek semmit a meszelőért, asszonyom – mondta a cigányné –, ingyen adom keednek. Csak a nácságos doktor úr adna valamit a kezemre – s félénken kinyújtotta a kezét.

Mányi nén odapillantott. Szörnyű látvány tárult eléje. Csupa gennyes seb. Szabóné elfordította a szemét:

– Nincs itthon a doktor úr – felelte megirtózva.

A cigányasszony sírni kezdett.

– Jaj, istenem, istenem! Azt hittem, hogy már hazajött. Még délben láttam volt bemenni Mártonffy nagyságos úrékhoz. Voltam már Lidi nénnél, de nem használt semmit a kenőcse.

Kezét úgy felejtette kinyújtva, s mutogatta a fekélyeit...

Jolánka a belső szobában tartózkodott. Teljesen elszigetelődött, egész napokat képes volt átheverni, olvasni és ábrándozni. Mátyással állott a harag, duzzogtak mindketten, egyik sem akart szólni a másikhoz, csak ha már elkerülhetetlen volt. A fiatalasszony utóbb észrevette, hogy mennyire bővekké lettek a ruhái. Sorvad a teste is a nagy bánattól. Maholnap csupán csont és bőr lesz belőle...

De a cigányné beszűrődő szavaira fölkapta a fejét. Erősen figyelte a gyanútlanul elsírt panaszlást:

– Arra is gondoltam, hogy bémegyek Mártonffy nagyságos úrékhoz, sokszor látom, amikor hozzájuk siet a doktor úr. Pedig én a jövő esztendőben is hoznék meszelőt, ha a doktor úr olyan jó volna s levinné rólam ezt a förtelmes csúnyaságot.

Mányi nén még nagyobb igyekezettel dörzsölte a fejtőcsuszát.

Egy ideig még álldogált a cigányné az ajtó sarkánál, olykor felsóhajtott, s halkán az isten nevét emlegette. De mivel senki sem felelt, elszánta magát.

– Akkor hát megyek...

– Gyere máskor – mondta Mányi nén. – De a meszelőidet ne hozd, mert az nem kell. Majd megnézi a doktor úr a kezedet.

A távozó után Mányi nén forró vizet loccsantott a kilincsre, és erősen piházott.

– Aztán elgondolni, hogy ennek a szerencsétlennek még gyermekei is vannak, akik esznek a keze után. Elképzelni is undorító. Pihá, milyen csúnya volt!

Zsuzsika épp egy kevés időre dőlt le az ágyra ruhástól. Már nem nyegődözött, felült, s próbálgatta a testét, nagyon óvatosan, félénken. Aztán letette erőtlenségtől remegő lábát a földre, arca sárgásfehér volt, akárha viaszból gyúrták volna.

Az anyósa erősen figyelte minden mozdulatát.

– Nem kínoz már?

– Nem olyan erősen... Mintha...

Mányi nén fellélegzett, s rábólintott:

– Hála istennek.

– Kicsit szűnt. Csak gyenge vagyok. Né, hogy reszketek.

A vénasszony hamar megnyugodott:

– Akkor már nem is kell hazavigyelek anyádhoz.

– Ejsze nem. Majd megleszek valahogy.

– Csak szedd össze magad, nehogy Mátyás észrevegye.

Erősen panaszos volt a menyecske hangja:

– Nem látja meg, ne féljen. De azért még nyilallik egyet-egyed. Ó, mikor múlik már el egészen, édes jó istenem? Mintha harapófogóval szaggatták volna a hasam alatt. Tudja keed, a lábaimban az a forróság, mintha fővő vízbe mártottam volna. Aztán, amikor éreztem, hogy folyik a vérem, egészen elhagyott az erőm...

Mányi nén csöndesen felelt:

– Majd elmúlik már. Csak türelem kell hozzá. – S azzal mintha bele is törődött volna a dolgok állásába, némán morzsolgatta a kukoricát, elzsibbadt a tenyere, nem érzett semmit. Nem is gondolkozott. Üres szemekkel csüggyött keze mozdulatán. Néha sóhajtott, de nyilván csak azért, mert a levegő nem volt elegendő a tüdejének.

A menyecske hosszú percekig rajta felejtette a tekintetét. Hallgatta a csuszáról lefejlő kukoricaszemek szapora pattogását, s közben úgy érezte, hogy pillái mindjárt lecsukódnak. Bágyadság lepte meg, s alig-alig rajzolódtak ki előtte a pitvar gyér bútorainak körvonalai. Szívig kongó, üres csend ülte meg a helyiséget. Ó, istenem, hogy mennyit kell szenvednie a szerelem miatt! Édes langyosság járta át a testét. Milyen szörnyű kínokat s milyen tépő fájdalmakat kellett neki kiállnia! – De, szinte félálomban, szenvedésektől elkékült szája két szélén alig észrevehető mosoly jelent meg: mert derék, szemrevaló férfi az ő ura! Párját hiába keresné a faluban! Még durvaságaival, hányavetiségével is szeretetre méltó. Jó érzés volt Zsuzsikának szenvedni miatta...

Jolánkát a kezei meggyógyításáért rimáncodó cigányné beszűrődő szavai kisodorták viszonylagos nyugalmaiból, s az ábrándképek tarka sűrűjéből visszarántották a való-

ságos világba. Előbb csak megdobbant a szíve, s ettől mintha fölébredt volna, aztán fokozatosan állandósult a heves szívdobogás, s úgy érezte, egyre keményebben verdesi a mellkasát.

Mióta férjével szinte teljesen megszakították a beszélő viszonyt, az asszonyka fantáziája mind szilajabbul dolgozott. Képzeltései csapongóbbak lettek. Türelmetlenné vált. Voltak pillanatai, amikor alig bírta megállni, hogy ne szóljon az urához. Összeszorított ajakkal uralkodott magán: nem, nem szólalt meg. Máskor belefáradt az önmegtartóztatásba. Fizikai rosszullétet, bágyadságot okozott neki ez a megerőltetés, önuralma végső megfeszítése. Mikor aztán Mátyás becsukta maga mögött az ajtót, s egyedül maradt a szorongató falak között, a bágyadság édes kínja zsongott végig az idegein, ahogy a telefonpóznák muzsikálnak a szélben. Szinte gyönyörködött szenvedésében, s gyökeret vert benne az önfeláldozás tudata.

A férfi ritkán tartózkodott otthon, s akkor sem a felesége engesztelésével törődött; betegségeket tanulmányozott, jegyzeteket készített, sokszor végnélkül sétált le s fel a szobában, anélkül, hogy egy mukkot is szólt volna. Észre sem vette. Úgy látszik, Mátyás végleg fölszámolta magában a házassággal reá háruló kötelezettségeket.

És most, a meszelőjét kínálgató cigányasszony szavai nyomán, Jolánka képzeletében fölrevlett egy másik női arc. A Mártonffy-udvar! Oda jár a férje gyakorta! Hopp! – hiszen ez az a leány, akiről itt-ott elejtett egy-egy szót Mányi nén, sőt Péter egyszer-kétszer bosszantani is próbálta vele a testvérét, Jolánka füle hallatára. Akkor ő csak mosolygott. Nem tulajdonított semmi jelentőséget a sógora tréfákozásának. Eleresztette azt is a füle mellett, amikor Mányi nén egyszer elmesélte, hogy volt idő, amikor a fia vizsgára készítette elő a kastélybeli kisasszonyt, s neki mindennap ki kellett mosnia a fiatalúr egyetlen tartalékingét, mert olyan kényes volt, nem akart gyűrött ingben megjelenni a kastélyban.

Valahonnan a tudata mélyéről előbukkant mindez. Soha nem próbálta még elképzelni sem, milyen lehet az a leány, akit hol az anyósa, hol Péter emlegetett. Semmi jelentőséget nem tulajdonított neki. De most a cigányné

gyanútlan szavára egyszeriben fölcikázott benne egy démoni fehér leányarc.

Tehát ez rejlik a háttérben?

S már érezte is annak a másik nőnek a hatalmát! Vagyis hát azzal áll ő elkeseredett harcban, amikor a férjével vitatkozik! Ha így van, – akkor egyiküknek meg kell semmisülni!

Képzelete élénken festegette elébe a legkülönbözőbb női képeket. Milyen lehet az alakja? A haja, a hangja, szemének a színe?

Sohasem látta, de ezekben a pillanatokban váratlanul elébe toppant a veszedelmes ismeretlen, aki eltépte az ő életének boldogságát. Valamiféle gonosz szép boszorkány lehet, bűbajos hatalom birtokában!

Ugrásra készen zsugorodott össze a dívány sarkában. Fölszisszent, s a szemei állati fenyegetően zöldelltek. Kékeres finom kezeckéi ökölbe szorultak, s apró fehér gyöngyfogai tehetetlen bosszúvágytól csikordultak meg. Képes lenne megölni azt az ismeretlen lányt! – S izmai kéjesen megzsibongtak a szörnyű gondolattól. Még szerencse, hogy ebben a kigyúlt, bosszúra éhes állapotban nem látta senki: elborzadt volna tőle.

Erősen sajnálta, hogy sohasem kerített alkalmat a Mártonffy leánnyal való találkozásra. Pedig volt idő, amikor Mátyás unszolta, hogy mozduljon ki begubózottságából, menjenek el együtt a fiatalabb tanítóékhoz, akinek a felesége is tanítónő, aztán a papékhoz. Néhányszor Deák ügyvédek is emlegette, s fenntartás nélkül hangoztatta, hogy olyan önfeláldozó, igazi családanyát, mint az ügyvéd felesége, nem látott. Mártonffyékhöz is el akarta hurcolni...

De Jolánka ösztönszerűen védekezett a vizitelgetések ellen. Nem érdekelte a papné bekötözött feje (hallotta róla, hogy állandóan fájnak a fogai, s ezért mindig meleg keszkenőbe pónyalja magát még nyáron is), sem a tanítóné folytonos rettegései a tanfelügyelőjárástól; amikor pedig Deák Attiláné háziasságáról áradozott Mátyás, Jolánka végképp megmakacsolta magát. Mit képzél a férje, hogy élő példát fog elébe állítani: „Íme, itt van az asszony, a családanya, ilyen légy!”

Elhárította a Mártonffyékhoz való kapacitálásokat is. A leányról hallotta, hogy sokat imádkozik, egészen kiforgatták emberi mivoltából az idegen nevelőintézet kegyes apácai; hallott Mártonffy és felesége feszült, furcsa viszonyáról, a földbirtokos szakadatlan ivászatairól, alkoholszenvedélyéről...

Borzadt tőlük. Nem kívánta megismerni a családot.

*

A gazda érkezett haza; a gyakorlott asszonyi fül nyomban megállapította. Csak Szabó Pista bá csapja be maga után így a kaput, jó erősen, ahogy a kedve diktálja. Őt ezért meg nem szólíthatja senki! Hiszen a saját portájának kapuját csattogtatja, s kinek mi köze hozzá?!

Azt is jól hallották, hogy az udvaron füttyörészve haladt végig, egész az ajtóig. Mányi nén meghökkent: tán csak nem borospohár mellől szabadult az ő embere?

Kiszámíthatatlan, bogaras ember. Jókedve is csak az ajtóig tart. Jobban ismerte férje szokásait a tenyere ráncainál. Azt is megtanulta már, hogy ilyenkor elővigyázatosságból egy pillantást kell vetnie Jolánkáék szobájának ajtajára, nehogy nyitva legyen, amikor a család rettenthetetlen feje belép a házba s rákezd a magáét.

Most is, ahogy megállt az ajtó mögött, kimeresztette a szemét:

– Péter még nem került haza? – nézett szét szigorúan, tekintélyt követelve. Megcsóválta a fejét egyszer-kétszer, aztán hirtelen felgyúlt: – Hú, az antikrisztusát annak az embernek! Így aztán gyarapszik a gazdaság, növekszik a vagyon, ha éppen ő kezdi a tekergést! Ellátott az Isten engem gyermekekkel, hogy a lábuknál fogva dobtam volna ki ő ket, amikor a világra hoztad! – vágott oda élesen a feleségének. – Egyik napestig oda-csavarog a borért, biztos leitta magát a sárga földig, a másik reggeltől estig a faluközt tekereg, és sehol nem lehet a nyomára bukkanni! Amíg diák volt, rontotta ki a nyavalya, hogy tanulhasson! De soha egy banit haza nem ad mostanában! Ti meg süttetitek a tüzzel a nagy feneketeket! Fehérnép, csak fehérnép! – legyintett becsmerlően.

Mányi nén, aki el sem bírta képzelni, hogy az ura másként nyithatna be a házba, – csitítani kezdte, ugyanazon az óvatos hangon, mint máskor:

– Hallgass, te. Hallgass...

– Mit? Hogy én hallgassak? – durálkodott neki. – Hát azért dobtam ki a töméntelen sok pénzt a taníttatására s adogattam el még a földekből is, hogy végezetül én tartsam el a feleségével együtt? Mindenki rajtam kacag, hogy sült bolond ez a Szabó István, de a doktor fia még rajta is túltesz, mert mindenkit ingyen gyógyít! Hát ezt én nem tűröm tovább, azt a jóságos istenit! Meguntam folyton csak azt hallani, hogy miből él a Szabó István doktor fia, akire annyi pénzt költött.

Kis idő múlva hozzátette:

– Beszélek én a fejével! Miért küldözgeti szerte a faluba Balázs Jóskát azzal az ívvel? Adok én neki szervezetet! A bírót nem azért választottuk, hogy neki gyűjtögesse az aláírásokat!

Mély hallgatás felelt a kiabálásra. Felesége és menyé is elfordította a tekintetét. Ha pedig nem mondott ellent senki, akkor hogyan folytassa a perlekedést. Pista bá hallgatott egy sort, nézelődött, hogy mibe köthetne bele. Végül még csak annyit mondott:

– Sült bolond az a Balázs Jóska is. Béhalózta a fiam! Még ő mer ellentmondani nekem! Hát kinek köszönheti, hogy bíró lett?

Úgy üldögélt ott a két fehérnép, lapulva, mint a süketek. Pista bá csak hadd fűjja a mérgét, hiszen majd kiadja, aztán lecsillapszik. Csak éppen Jolánka el ne fogja a dühös szavakat! – szorongott és fészkelődött Mányi nén. – Az afféle városi virágszál nem ismeri a férfiakat. Nem hajlandó tudomásul venni, hogy ilyen mindig fortyogó, hóbortos vénember az ő apósa. De csak a szája csúnya, különben jó ember. Meg kell szokni.

S valószínűleg vége is lett volna a tüzelésnek, ha történetesen nem épp ezekben a percekben érkezik haza Péter a szekérrel.

A gangos fejtartással nyargaló lovak csengőjének hangja messziről áttörte a falura ereszkedő délutáni csöndet. István bá is fölkapta a fejét, s már szaladt, hogy kaput nyisson. Már a csengettyűszó ritmusa epét kavart

benne: miért futtatja Péter azokat a lovakat? Hiszen így a bor is összerázódik, s napokig olyan lesz, akár a moslék!

Pista bá nyomban meglelte a feleletet: a fia felöntött a garatra, azért ú zi az állatokat ész nélkül. Biztos a korbácsot sem sajnálta tőlük. Ha pedig erre gondolt, majd szétrepesztette az indulat.

Persze hogy igazat gondolt! Bizonyítja az is, hogy a kapu előtti kis hídon, sőt a kapun át is trappolva eresztibe a lovakat, ő maga meg délcegen kihúzza a derekát, ahogy a részeg emberek szokták. Olyan hetykén ül a begördülő szekér rázós deszkaülésén, mintha nem maradt volna mögötte legalább száz kilométernyi út.

Az öreg kénytelen volt félreugrani a lovak elöl, nehogy a szekér rúdja mellbe taszítsa. Ez még jobban fölhaborította.

Péter szeme sarkából az ablakokra pillantott, aprókat füttyögetett, és feszesre húzta a gyeplő szarát, dereka meg kissé hátra görbült. Oda sem nézett az apjára, az ablak érdekelte!

No, hiába volt a látványos begördülés az udvarra, a nagy feszeség s a hetykeség: az ablakon nem kukucskált ki senki. Olyan volt a ház, mint egy irdatlan nagy koporsó.

Péternek megsajdult a szíve... Alig hallotta az apja kirobbanását, amint becsukta a kaput, s csizmájáról veregette a sárt.

– Hogy az ördög guvasztaná le a bőrödet, te semmiházi! Hát hazataláltál végre, részeg disznó!? Éppég ideje volt, hogy a pokolvar rágja ki azt a borral telítőmött bendődet!

Péter mogorva, egykedvű ábrázattal hallgatta a szidalmazást. Nem szólt rá semmit. Végezte a dolgát: a lovakon matatott, a szíjak csatjait lazítgatta, hogy levegye róluk a hámot. Megeresztette a hámistrángot, babrált a hámfákon, majd az istrángot bedugta a hám oldalsó szíja alá.

Pista bát egyre jobban ingerelte a közönyös nyugodtság. Villant az agya, ilyenkor minden kikíváncozott belőle, ami a lelkét nyomta:

– Aztán meg az a gyermek!

Erre a Péter homlokán is ráncba rándult a bőr.

Gyorsan hátat fordított az apjának.

– Eltettétek a magzatot! – kiáltotta az öreg fojtottan. – Megöltétek, hogy száradjon le tőből a kezetek! Pedig megmondtam tisztán, hogy nekem unoka kell! – hörögte tehetetlen keserűséggel. – Istentelen fajzat! De én kitagadlak! Ki én! Nem is vagy az én fiam, te fajtalan disznó!

A fiatalember megszeppent a hangos szavaktól. Kiegyenesedett, s szembefordult az apjával. Ijedten, halkan suttogetta, mintha a száját szeretné betapasztani az öregnek:

– Ne ordítson, mert meghallják...

– Hát hallják! – emelte föl még magasabbra a hangját. Érezte, hogy megfeszülnek az izmai, s mindjárt nekiront a fiának. De utolsó pillanatban megtorpant a keményen álló, nagydarab fiatal test előtt. – Megérdemelnéd, hogy bészárjanak, s a tömlőc mélyén rothadj el! Elvetemült gyermekgyilkos, te! Nem vagy többé a fiam, kitudlak az örökségből is!

Péter fölkapta a fejét. Most már fáradt volt a tekintete. Arca zord és fenyegető lett, amint egészen közel hajolt az apjához:

– Mit ordibál? Keed csinálta azt a gyermeket? Na, ha nem keed csinálta, akkor semmi köze hozzá! – Öklét, csak úgy véletlenül, meglóbálta maga mellett.

– Bár téged ne csináltalak volna, hogy a pokol szártsa el a csontjaidat, te vadállat! Még a macska vagy a kutya is ragaszkodik a kölykéhez.

De ezekre a mondatokra Péter nem válaszolt. Lehajolt, és tovább babrált a hámfával.

Szabó István nézte egy darabig, aztán ő is segíteni akart, tapodott a fia körül, de az elállta az utat, s az öreg nem tudott hozzáférni a lovakhoz. Morgott magában. Az unokáját, akinek nem sikerült megpillantania ezt az árnyékvilágot, nehezen tudta elfelejteni.

– Aztán legalább jó bort hoztál-é? – kérdezte később.

Péter erre sem felelt. Olyan lett, mint a siketnéma.

Az öreg úgy nézte, mintha ellenőrizné a mozdulatait.

Látta, hogy Péter ujjai nehezen hajlanak, keze egészen megdermedt, s azért pizmog a hámistránggal meg a hámmal és zablával.

Végül enyhült hangon szólt rá:

– Hagyj békít ezeknek. Majd én eligazítom. Eredj bé füttözödni. Megfáztál, ugyi?

A fiatal férfi komor volt, erősen borús és hallgatag. Az ő kedélye nem változott olyan gyorsan, mint az apjáé. Más fából faragták.

A hideget, amit a teste magába szívott a hosszú, dermesztő úton, csak most kezdte igazán érezni, hogy hazaérkezett. A saroglyából a széna közül kis csomagot kitorászott elő, s otthagyta apját, indult a ház felé. Előbb arra gondolt az öreg, hogy ételmaradék van a csomagban, szalonna meg kolbász. De aztán eszébe jutott, hogy biztosan szőlőt hozott a feleségének. Még el is mosolyodott magában. Hiszen ő is járt sokszor a bortermelő vidéken, persze régebben, s elégszer hozott szőlőt kedveskedésül az asszonyának.

Reménység pislant föl a szívében: ha szőlőt hozott Péter a feleségének, erősen kell hogy szeresse Zsuzsikát, Akkor pedig gyermeknek is kell születnie előbb-utóbb. Unokának!

Jolánka fél füllel figyelt a kívülről zsongó hangokra, amelyek olyan távoliaknak tüntek, mintha egy másik világból sodródának feléje.

A sógor bátortalanul kopogott az ajtaján.

Köhintett. Ezt is hallotta.

S elöntötte az ingerültség. Hogy neki nincs egy perc nyugta! Miért nem hagyják békében a kétségeknek legalább ezekben az idegfeszítő perceiben!? Mintha szüntelen kémkednének utána, mindegyre az ajtaját nyitogatták különböző ürügyekkel. Kivált ez a Péter! Mit sündörög állandóan körülötte? Ostobának, butának és durvának tartotta s talán még gyűlöletesebbnek, mint a többieket.

Különösen a sógora nézését nem szenvedhette: ha olykor elkapta a reája fonódó tekintetet, az volt az érzése, hogy ez a férfi a torkát szeretné elharapni s a vérét kiszívni.

A fiatalember, hogy nem kapott választ a kopogásra, újra köhintett, most már hangosabban, majd bátortalanul benyitott az ajtón. Nem mert a Jolánka szemébe nézni. Lehajtott fejjel somfordált oda melléje, s kabátja alól ki-

vette a csomagot, amelyet a felesége és az édesanyja szeme elől ügyesen elrejtett.

– Szőlőt hoztam – mondta félénken, zavartan, s hátrapillantott, nehogy meglássák odakintről.

Az asszony nem mozdult. Lehunyt szemmel feküdt, alvást színlelt. Pedig Péter jól látta, hogy ébren van.

Ez a helyzet csak fokozta a zavarát, s még sötétebbre pirult az arca. Magyarázzkodni kezdett:

– Ritkaság ilyenkor a szőlő, tél végén. – Nyelt, már menekülni szeretett volna. Megérezte, hogy vereséget szenvedett a szőlőjével. – Vannak, akik értik a módját, hogyan kell megőrizni. De ilyenkor már bortermelők közt is ritkaság. Azért hoztam...

A csukott szempillák azonban nem siettek szétpattanni. Jolánka mintha álmában tenné, befelé fordult. Péteren a kínos megsemmisülés érzése vett erőt, s amikor szeme sarkából ismét hátra pillantott a csukott ajtóra, nyilván azon töprengett, hogyan tudna menekülni. Hogy lehetne úgy elillanni, mintha be sem tette volna a lábát a Jolánka szobájába.

– Gondoltam, megörvend neki – nyelt ismét.

Szétnézett. A szívét kegyetlenül szorította valami. A csalódás volt? Vagy a vereség lesújtó érzése? Vagy az önérzetén ütött seb sajgott?

Most jutott eszébe az is: hátha bejön a felesége Jolánkához, s meglátja a szőlőt! Ő úgy számította, amikor a saroglyában elrejtett ajándékot útközben mindegyre megtapogatta, hogy Jolánka jókedvre derül tőle, mosolyogni fog azzal a gyönyörűséges szájával, aztán mohón kikapja a kezéből, elrejtji, majd titokban szemenként elfogyasztja, hogy ne tudja meg senki.

De most föltámadt előtte a rém: ha bejön a felesége!

Mindegy már, hogy szakadna rá a bús ég erre a gyalázatos világra! Szégyenkezve, lesütött szemmel, leforrázva támolygott ki az ajtón.

Bent felejtette a sapkáját is, s csak akkor vette észre, amikor áthaladt a pitvaron, s künn az udvaron megcsapta a hideg légáramlás.

Körüljárta a szekeret. Nem tudta, mit akar, mihez kezdjen. Aztán kilépett az istállóból az apja, s kínlódni kezdtek a hordóval, hogy legurítsák.

Jolánka percekig nem mozdult, de élénken szaglászott a levegőben, s megérezte a lovak jellegzetes, fanyar bűzét. Úgy árasztja Péter, mintha maga is lóvá változott volna. Ő hozta be ezt a kibírhatatlan szagot. Jolánka undorkodva facsargatta az orrát, aztán fél szemmel, tartózkodva az asztalon hagyott csomagra pillantott. A szőlőt burkoló újságpapíros, hogy a fagyott gyümölcs a melegben kezdett fölengedni, ellucskosodott, s nedves foltok ütöttek ki rajta. Ráragadt a szénatörmelék is. Gusztustalan látvány volt, az asszony elhúzta a kezét, nehogy véletlenül, akarata ellenére megérintse a csomagot; el sem taszította, mert attól tartott, hogy bemaszatolja vele a kezét.

A boldogtalan szívvel távozó férfi mélységes zavarában nem csukta be kilincsre az ajtót. Jolánka kiszólt:

- Zsuzsika!
- Tessék?
- Jöjjön csak!

A menyecske előbb a fejét dugta be az ajtónyíláson.

- Jöjjön, ha mondom! – türelmetlenkedett Jolánka.
- Tessék? – közeledett Zsuzsika az ágyhoz.
- Akar szőlőt?

A menyecske keze önkéntelenül a melléhez kapott:

– Szőlőt? – s megszedült, a szoba sötétbe borult körülötte.

Testén forró hullám csapott át, s kezével kénytelen volt az asztal lapjába fogózni. Érezte, hogy valami meglökte a vérét. Szorította egymáshoz a combjait, beharapta az ajkát, de minden hiába, a vére megindult, s forrón, csöndesen szivárgott lefelé a combján, mindjárt a térdéhez ér.

– Nem kérek – nyögte falfehér arccal. – Azt magának hozta az uram. Én nem eszem belőle – rázta a fejét.

Szeme fényesen fürdött a pilláit áztató nedvességben.

- Vigye az egészset. Ott van!
- Nem, nem kérek...
- Hiszen a maga ura hozta! Elviheti.
- Köszönöm. Nem.
- Nekem nem kell. Én nem szeretem ilyenkor a

szőlőt.

Zsuzsika alig rebbenő szempilláin meggyűlt a könnycsepp s elindult lefelé az orra mellett, arca halvány rán-

cainak árkában. Ugyanolyan melegnek érezte, mint a láb-szárán lefelé szivárgó vérét.

Kínosan, elszorult torokkal nyögte:

– Nem tetszik szeretni?

Jolánka szemöldöke összerándult, s szinte parancsolólag mondta:

– Vigye, ha mondom!

A menyecske az erélyes hangnak nem tudott ellenállni: meg volt törve testben, lélekben. Csak forgott, egyre keringett körülötte a szoba. Végül is, akarata ellenére, bátor-talanul kinyújtotta a kezét:

– Egy gerezdet... Ha nem tetszik szeretni...

– Az egészet! Takarítsa el a szemem elől! Mondom, hogy elviheti, a maga Pétere hozta, s én egyáltalán nem szeretem!

Ó, hogy nem nyílik meg alatta a föld!

– Akkor... Akkor...

Mintha álomban cselekedne: tétován megfogta a lucskos csomagocskát. Elfordult, nem nézett a másik asszony szemébe, hanem csöndesen megfordult, s vánszorgott kifelé. De a küszöbön érezte, hogy nyomban összeroskad.

Arcán a könny, s lábán a vér már patakként ömlött.

Elvánszorgatt a pitvarban az első szélig, s zuhanva lerogyott.

Most vált tudatossá benne, hogy Péter nem is köszönt neki, sem amikor hazaérkezett, sem amikor átment a pitvaron. Pedig jól tudta, hogy milyen beteg. Hogy milyen irtózatossá állott ki őmiatta, s mennyit szenved.

Prűnnyögött, szipogott, majd csöndes zokogásba fűlt...

Anyósa fölragadott egy rongyot, megöntözte vízzel, és serényen, mint ahogy a szégyent szeretné lemosni az ember, törülgette a véryomokat Zsuzsika léptei után. Erősen zsörtölt a fiára. Hogy milyen gyilkos pogányfajzat az is, akár az apja! Olyanok ezek, hogy csak uralkodni, parancsolgatni, zsarnokoskodni tudnak! Kár is, hogy asszony keveredik közéjük a családba, nem érdemlik meg. A saját piszkukban kéne elrothadniuk! De a szépen zengő, asszonyi szíveket behálózó szavakhoz, ahhoz bezzeg értenek! Azt tudják! Elbolondítani a leányt, elcsavarni a fe-

hérnép fejét. Aztán szenvedhet mellettük az asszony egy életen át!

A menyecske, amint kucorogva görnyedt a széken, érezte, hogy egyre gyűl alatta a vér. A nedvesség átáztatta a ruháját, talán már a szoknyáján is átütött. Feltápáskodott, tovább vánszorgott széktől székig, kanapétól az asztalig, ahol megtámaszkodott s megpihent egy kicsit; halkán jajgatott és nyögdécselt. Azért történt, mert erősen meglobbant a vére a szőlő miatt. Aztán az ágyra terített pokróc alól rongydarabot kotorászott elő.

Nagy nehezen kívánszorgott az udvarra.

Péter egykedvűen nézte, amint támolygó felesége megkapaszkodott a szekérderek felső rúdjaiba, s a szeme és az arca könnyekben ázott. Nézte közömbösen, s nem volt hozzá egyetlen szava sem.

– Ilyen vagy, Péter. Ilyen rossz... A szőlő...

A férfinak elfűlt a hangja, csak az ajka remegett. Nyelve a szápadlásához tapadt, mintha odaragadt volna, szörnyű indulatra gerjelt:

– Hogy robbanna föl ez a nyomorult földgolyó! Ma erősen rosszat teszek, ha kihoztok a sodromból! – Kezében szorongatta az ülésdeszkát, magasba emelte, aztán lecsapta. – Ma kioltom a gyertyáját valakinek! Egy nyugodt perce nincs az embernek a saját házában a sok csimpaszkodó fehérnép miatt! Mindig az oldalán rágódik valamelyik! De én most olyan kedvemben vagyok, hogy igazságot teszek, s kioltom azt a nyomorult életit valakinek!

Éppen úgy ordibált s ugyanazokat a szavakat bömbölte, mint az apja...

A harag fullasztotta. Irtózatossá tusakodás dúlt benne, valóban ölni szeretett volna, mert a szavak, akárhogy kieresztette a hangját, nem hűtötték le az indulatát. A szó pernyévé hullt szét abban a tűzben, mely belülről emésztette.

A fölöttébb hangos kitörés után egyszerre csend borult az udvarra...

A menyecske, falfehérré rémülve, visszamenekült a házba. Pihentette a testét, nehogy újra vérezni kezdjen, mert mindjárt hazaérkezik Mátyás.

Ő, az orvos volt az egyetlen a családban, aki elől sikerült mostanig elkendőzni a titkot, Zsuzsika hosszúra nyúló szenvedéseit, testének megalázó nyomorúságát.

A lovak ő rölték a kóstit, s olykor horkantottak s patáikkal nagyokat döndítettek a padmalyon. A dobbanások, ahogy meg-megisméltődtek, külön hangsúlyt kölcsönöztek a mélységes csöndnek.

Szürkült az idő. A vacsoracsillag nemsokára feltündöklött a szomorú, sáros föld felett, s hunyorogva, hidegen kémlelte a mélyben történő dolgokat.

Mányi nén vacsorát készített oda, káposztacikát aprított, s rotyogni tette a füstölt disznóhússal. Az est betelerle a családot a pitvarba, mindnyájan a cserepes körül gúnynyasztottak. Zsuzsika hallgatagon ült egy kis széken, s arcán játszadozott a tűz fénye. Az öreg Szabó makacsul meredt maga elé. Kifogyott belőle a szó, – ez alkalommal nem veszekedett. Ki tudja, miket forgatott a fejében. A készülő vacsora illata Pista bá szájába gyűjtötte a nyálat, s olykor türelmetlenül kiköpött maga mellé. Így, a csöndben ülve, fáradt elmélkedések közepette azzal sem törődött már, hogy Mátyás estéről estére csak a késői órákban tért haza a szülői házhoz. De ha felhajtott egy-két kupica pálinkát, nyomban eszébe jutott Mátyás furcsa élete.

Péter azonban hiányzott a tűz fényében kirajzolódó arcok közül...

*

Sem a pitvarban, sem az első szobában nem gyűjtöttek még lámpát.

Jolánka nyomasztó hangulatban leste a szobán elhatalmasodó alkonyatot.

Imént még a nap lebukóban visszalesett hozzája a Híjazó felett. A fény behatolt az ablakon, s megpihent a falon. A hegyoldalakon még megmaradt hó szikrázva tündökölt a ferdén ráeső sugarakban.

Rideg téli este köszöntött be, ólmos színekkel, csípős szelekkel.

Jolánka ismét szemtől szembe találta magát azzal a vad, félelmetes világgal, amelyet sohasem tudott megszokni; egyedül, magánosan, kiszolgáltatva.

Később a pitvarban kigyúlt a kis ötös lámpa, majd Mányi nén belépett a szobába, s ott is világosságot gyújtott. Az ablak egyszerre feketébe borult, s Jolánka úgy érezte, hogy merev, igéző szem néz szembe vele odakintről. De ahogy meghallotta Mátyás lépteit az ablak előtt, gyorsan fölpattant fektéből, agyát máris előntötte a vér, elébe ugrott a belépőnek, s nekitámadt, sutba dobva a hetek óta tartó hallgatás már-már öröknek tűnő szokását:

– Hol jártál? Tudni akarom! – toppantott erélyesen.
– Tudni akarom, hol töltöd a napjaidat reggeltől estig?!

A férfi visszahőkölt. Elszokott már a felesége hangjától, erősen meglepődött.

– Mi az? Mi történt? Mi van veled?

Az asszonyka, azzal sem törődve, hogy a többiek meghallják, hisztériásan jelenetezett. Tombolt, tépte a haját, sírt volna, de arra már nem volt képes a fölindulásnak ezekben az idegeket tépő pillanataiban. Csak az arcán rándultak meg az izmok:

– A feleséged vagyok! Vedd tudomásul, nem tűröm, hogy holmi nők után koslass! Követelem, számolj be, hol jártál?!

Sikoltozott, dühöngött.

Mátyás megrémült. Hátrált, s megborzadt.

– Mi közöd hozzá? – sziszegte a foga közt. Tompa, erőtlen volt a hangja, s hosszasan farkasszemet nézett a dühöngő asszonnyal.

– A feleséged vagyok, tudni akarom!

Mátyás keményen fékezte magát, érezte, különben mindjárt olyant sújt az asszonyra, hogy utóbb nagyon megbánja. Hirtelen rádöbbsent: mennyire gyűlöli ezt a ráhurkolódott teremést... A gonosz, rossz érzés behatolt minden sejtjébe.

– Hagyjuk ezt – intett lemondóan.

– Törvényes feleséged vagyok!

– Köszönöm szépen...

– Mit? Mit köszönsz?

– Ezt a fene nagy törvényességet.

– Igen?

– Igen...

– Tehát így állunk?

- Így. Éppen így.
- Megtagadod?
- Meg. Te már előbb megtagadtad.

A szoba sárgás fényei mélységes űrbe távolodtak Jolánkától, s úgy tűnt, hogy ő t is magával húzzák. De a lábai gyökeret vertek, csak állt, nem bírt mozdulni. A fény egyre távolabb csúszott, ő pedig mindjárt belezuhan a mélységbe. Idegeinek iménti túlfeszítése után, hogy a roham kitombolta magát, hangja erőtlen, halk tónusra váltott, mint egy betegé:

- Értem. Most már mindent értek...

Hideg ujjakkal simította hátra homlokából a hajtincseit.

– Én viszont nem értek semmit – felelte Mátyás kissé cinikusan.

- Az a cafat... Az...

A férfi tekintete ellenségesen fűrődött a felesége arcába. Valóban nem értette, hogv mi történt.

- Miféle cafat?
- Tudod te jól!
- Megörültél?

Jolánka rázta a fejét, s mondataira meg-meglendült a haja is. Már alig tudta nyitva tartani a szemét, olyan nyomasztó fáradtság vett erőt rajta. Aludni hosszan, bután, öntudatlanul aludni és föl sem ébredni soha... Ezt kívánta.

– Nem. Egyáltalán nem ő rültem meg. Csak most nyílt ki a szemem. Ó, én naiv alvajáró. Most már nincsenek titkaid előttem, Szabó Mátyás doktor úr. Ráébredtem. Mindent tudok. Tökéletesen megismertelek. A nagy idealizmusod leple alatt közönséges szélhámos vagy!

Mátyás beleizzadt.

– Annyit látok csupán – mondta hidegen –, hogy a teljes idegösszeomlás veszélye fenyeget, ha ugyan be nem következett már. De a rémlátásaidat, amelyek néha együtt járnak ezzel a betegséggel, nem ismerem. Kérlek, beszélj.

- Hüh, a képmutató! A cinikus fráter! Az aljas!

Kimondta, már nem számított, mit vagdos a fejéhez:

– Hazudtál! Becsaptál! Tönkretettél! Közönséges kalandor vagy!

Az orvosnak nagy erőfeszítésébe került, hogy közönyösen vállat rándítson, mintha nem tulajdonítana túlságos jelentőséget az asszony hisztérikus rohamának:

– Nem értem...

Jolánka sikoltozva föl kacagott: olyan volt, mint a tébolyodott. Arca falfehér, vonásai eltorzultak, szeme ellenségesen villanó:

– Hahh! Nem érted? Te farizeus! És mondd, legalább kemény mellei vannak annak a kőszentnek?

Mátyás ilyen közönségességet elképzelni sem tudott Jolánkáról. Felhorkant:

– Mi ez? Beszélj már!

– Annak a ringyó Mártonffy lánynak! A szeretődnek...

– S te nem szégyelled magad? Micsoda ízléstelenség!

Jolánka ismét felkacagott fásult, erőltetett nevetéssel:

– Lám, hogy megtanultad a jó modort! A jó ízlést!

Persze, aki úri körökben forgolódik reggeltől estig...

A férfi erélyesen szólt rá, kissé fenyegetőleg:

– Hagyj békét annak a leánynak! Mi bajod vele?

– Ugye, hogy most is a pártját fogod?!

– Micsoda szamárságokat beszélsz!

– Annak, aki belegázolt az én boldogságomba!

– Megőrültél? Ki ültetett fel ilyen... elképesztő...

– Nem ültettek fel! Nem is beszéltem senkivel! Az a nyomorult!

Mátyás elakadt. Nem, itt nincs kivel vitatkozni! S nincs miért! Annyira úrrá lett rajta feleségével szemben a közöny, hogy már állításának képtelenségéről meggyőzni sem találta érdemesnek.

Jóformán oda sem figyelve hallgatta végig Jolánka szóáradatát. Csak egy-egy vállrándítással adott jelt a véleményéről.

– Én tudom, megéreztem. Azt is éreztem mindig, hogy nem szeretsz, most már biztosan tudom. Alattomos és aljas volt az eljárásod velem szemben. Elhatároztad, rákényszerítesz, hogy eljőjjek veled ebbe a nyomorult bagolyfészekbe, a szörnyű apád mellé, a díszes családod körébe. (Odakünn felmordult az öreg Szabó...)

Jól kiszámítottad, hogy én ezt az életet nem tudom elviselni, s akkor majd megszabadulsz tőlem. S még hozzá

te leszel az ártatlan, mert a feleséged lesz az, aki összecsomagol és elhagy téged. S én, aki annyira elvakult voltam veled szemben, nem láttam bele a kártyáidba, míg ki nem nyílt a szemem. Még pár nappal ezelőtt is azt hittem, csupán megrögzött fantazta vagy, aki lehetetlen terveidért eldobod magadtól az érvényesülést, a boldogságot...

Mányi nén hangos beszédbe kezdett a pitvarban, nyilván csak azért, hogy elhessegesse a szobából kiszűrődő szavakat. De azokat felerősítette a házra nehezedő feszült csönd.

Jolánka hangja mintha kifáradt volna, már valamivel nyugodtabban beszélt, s nem kapkodott a szavak után. A nagy felindulás hamujába hullt. Mátyás bosszúsággal vegyes csalódással nézte. Önző és csak magával törődő asszony ez! Üres lélek. A lezajlott jelenet újra megerősítette meggyőződésében. Olyan asszony, aki elvesztette élete célját és tartalmát! Bár talán meg sem találta soha! Asszony, aki sokat szenvedett, de csupán a saját önzése s a beteges egoizmusa miatt... Íme, nem is akar mást, csak föltárja lelkének sekélyes örvénylését, fölnyitja élete könyvének sötét sorokkal terhelt, nyomorúságos lapjait...

– Ó, én szerencsétlen! – folytatta Jolánka eltökélten.
– S még az volt a szándékom, hogy kinyissam a szemed s meggyőzzek: milyen ostobaság, amit csinálsz; értelmetlen álmkergetés. Ki sejtette, hol van a kutya elásva? Hogy az egészségügyi szervezés, amit olyan ravaszul kiagyalnál, csak ürügy, amivel mindennap beállíthatsz ahhoz a züllött Mártonffy családhoz!

Keserű szavai szúrósak lettek:

– De jól játszottál! A terved sikerült, biztosíthatlak! Megszabadulsz tőlem! Nem vagy te fantazta, sem önzetlen orvosa a falunak, hanem közönséges gazfickó! Ravasz és okos, és álnok, mint a kígyó! – csapott ismét magasra tehetetlen dühe.

S már újra sikoltozott, ledobta magát a díványra, s úgy zokogott, hogy kétségbeesése fölriasztotta az egész házat.

Ami sok, az sok! S ha Szabó Pista bá előbb még túrtította magát, most fölbillentette testét a székről, s ráment az ajtóra.

Bátortalanul sompolygott be, nyakát a válla közé húzta. Itt, ebben a szobában, ahol fia meg a menyé élte a maga elzárkózott életét, Pista bá sohasem tudta magára erőszakolni a családfői tekintélyt, amit egyébként olyan öntudatosan hordozott körbe a ház többi részében s künn az udvaron.

Mátyás, mióta nadrágot húzott, s különösen amióta orvosi diplomát szerzett, egyre idegenebb lett a szemükben. Jolánka pedig még távolabb állt tőlük. Amolyan finom városi portéka volt, csak ideiglenes vendégként élt köztük.

Az öreg megjelenése eltépte a heves kitöréseket. Egyszerre elnémult a fiatalasszony. Pedig Pista bá szeretett volna elkapni néhány mondatot, hadd hallja, miről vitatkoznak. Persze, így van ez, fiatalok között hamar kigyullad a családi perpatvar. Mint a nyári zivatar. Egy-két csattanó mennydörgés, néhány vakító villámlás, aztán a haragos felhők máris toványargálnak. S nyomukban az égen felragyog a mindent feledtető napsugár...

A nagy csendben a Pista bá torkán is megdermedt a szó.

Kényelmetlenül érezte magát, s zavartan nézte a szemébe fehérlő falakat.

Kicsit várt, aztán a megjelenésén támadt csönd fölbátorította, s azt kérdezte:

– Na, hát mi lelt titeket is, fiam?

Mátyásra lopta tekintetét.

De az hallgatott.

– Kihallszik a beszéd. S mintha ti nem a legnagyobb egyetértésben diskurálgatnátok idebent. Ha jól hallottam.

Keresett, kutatott a szemével. Várta a szót. De hiába.

– Mi baj van köztetek? Olyan baj nem létezhet az emberek közt, hogy el ne lehetne igazítani. – Filozofált, okoskodott, próbálta tapintatosan megközelíteni a dolgot.

Egyebet mondok: a baj s a háborúság csupán azért van, hogy legyen mit elsimítani...

Hát ezt igazán elég körmönfontan és szépen fejezte ki. Ha erre sem válaszol a fia, megérdemli, hogy a nyaka közé sózzon! De ezt csak úgy gondolta. Kezei szinte bénán

csüngtek a dereka mellett. Fagyos idegenség fogadta őt ebben a szobában, mintha nem is a sajátjába tette volna be a lábát.

– Nekem megmondhatjátok. Apátok vagyok, s a javokat akarom – próbálkozott tovább.

S mivel a mondatai válasz nélkül haltak el, az öreg erősen elröstellte magát. Bár ne is lépett volna be!

Ó, hogy az isten verje meg! Már néhányszor megjárta ezekkel a szeleburdi fiatalokkal, s mindannyiszor eltöklélte magában, hogy nem szól bele a dolgukba. „Úgysem tudja kiismerni ő ket, az életük teljesen idegen neki, hiába töltik napjaikat az ő szeme előtt, az ő házának falai között.

De hát milyen az apai szív? Amikor megneszelte a veszekedést, s hallgatta, hogy miként mérgesedik el, végül is nem bírt uralkodni magán. Hiába fékezte az akaratát, a lábai útnak indultak, hogy behozzák ide, az elsőházba, békességet teremteni, igazságot osztogatni.

Talán ezek a félrehúzódo, begubózkodó fiatalok nem is tekintik ő t édesapjuknak! – döbönt meg a ráeszméléstől, s lelkének rejtett zugait hideg, komisz szél járta át meg át. Bizony, sohasem tudhatja a szülő, mire neveli föl szeretett, drága gyermekeit. Pedig ő az apjuk. Jolánkának is édesapja ebben a faluban. Miként bizonyítsa be nekik? Hiszen érezniök kellene, ha volna szívük! Olyan természetes ez, minek még magyarázgatni s bizonygatni?

Na, de ha megbénult a szájuk, akkor ő nyíltan ki mondja:

– Hallottam én minden szót. Szóváltástok volt, nekem hiába tagadjátok. S mi fölött, ugyanbiza?

Az öreg állt egy helyben, odacövekelve, s ez már ingerelte Jolánkát. Ha betette ide a lábát az apósa, egykönnyen nem lehet szabadulni tőle: fújja, darálja a magát végkimerülésig.

Az asszony elvesztette türelmét, s durván, elutasítón rákiabált:

– Magának semmi köze hozzá! Menjen, s káromkodjék a parasztjainak! Ne énekem! Hozzám semmi köze! Különbén is faképnél hagyom az egész bandát! Éppen elegendem van magukból! – égetett föl maga mögött minden

hidat. Ezzel is jelezte, hogy mindenre elszánt, semmire sincs már tekintettel, neki most már semmi se számít.

Szabó István kipirult. Hogy ő káromkodják? Szent isten, ki hallottilyent? Riadtan nézte a menyét, s most már igazán csak dadogni tudott:

– Hogy én? Hogy én? Nahát... Úgy na, szó se róla, vagyegyszer felindul az ember, mert sűrű a vére és sok a bosszúság az életben. De az még nem káromkodás. Aztán, hogy elhagyna minket? Olyan nincs! Azt már nem tűröm! Azt nem engedem! Mert amíg én le nem hunyom örökre a szemem...

A kenetteljes mondatok hosszú sora s a szemforgató magyarázkodás ki tudja, meddig tartott volna, ha Jolánka, izzó türelmetlenségében, azonnal végét nem veti:

– Mondtam, hogy semmi köze hozzá!

– Ejnye, na, nem kell mindjárt...

– Ne üsse bele az orrát a más dolgába!

– Engedelemmel legyen mondva, én nem... Igazán...

– Ki hatalmazta föl, hogy az én életembe beleszóljon?

– Én csak a békesség kedvéért... Az egyetértésért...

– S ha tudni akarja, maga a legocsmányabb szájú az egész között! Soha el sem tudtam képzelni, hogy olyan csúnyán káromkodjon egy ember! Nem is ember az ilyen! Maguk mind egyformák! A fia is olyan, mint maga! Alma nem esik messze a fájától! De én nem tűröm tovább, nekem elég volt, én elmegyek! Aztán azt sem bánom, ha fölfalják egymást!

Tyű, a teremtésit! Erre már Szabó Pista bá is felhevült, s kinyitotta a száját többször is, hogy közbeszóljon s valóban egy olyan cifrát káromkodják, amitől összeomlanak a falak. De az asszony hangja éles volt, nyelve veszettül pergett, s István bá csak tátozott, de nem volt alkalma megszólalni.

Ilyet ő nem látott s nem hallott soha: hogy egy csám-pás fehérnép szembe merjen szállni vele! Perel, mintha tíz nyelve volna.

Ennek akkorát kéne csapni a szájára, hogy benne rekedjen a szó!

Pista bá, ami ő t illeti, meg is tette volna, de a karja nem mozdult. Bénultan állt, tehetetlen volt a menyével szemben. Vesztett, vége a hatalmának!

– Azt a keserves, hétszentséges, ragyogó... – tört ki belőle az üvöltés, serényen sarkon fordult, és olyan iszonyú erővel csapta be maga mögött az ajtót, hogy megrázkódtak a falak.

Kitépte a külső ajtót is, rohant, füstölgött.

Mányi nén utána vetette magát:

– Megállj, te! Ne veszítsd el az eszed! Nyughass már!

– Hagyjatok! Félre, mert ütök! Tüzet rakok a saját házamból, hogy égjen benne minden földi boszorkány! Tüzet neki, az istenit a keserves életnek! Vége a világnak! Hagyjatok engem!

Jolánka ekkor már hason fekve a díványon zokogott vigasztalhatatlanul.

Mátyás mindvégig meg se mukkant. Mint akinek semmi köze az egészhez...